

Realizační plán programu Záruky pro mládež České republiky (aktualizovaná verze z dubna 2014)

Cílem Realizačního plánu programu Záruky pro mládež je významně přispět ke splnění národních cílů a národních dílčích cílů České republiky v rámci Strategie EVROPA 2020, zejména ke snížení míry nezaměstnanosti mladých lidí věkové skupiny 15–24 let na 12,3 % a snížení míry nezaměstnanosti osob s nízkou kvalifikací stupně ISCED 0–2 na 18,8 %.

1. Souvislosti programu

V roce 2012 bylo v ČR celkem 1 193,6 tis. osob ve věkové skupině 15-24 let, z toho bylo 610,7 tis. mužů a 582,8 tis. žen. Účast mladých lidí ve věku 15-24 let ve vzdělávání a v odborné přípravě v roce 2012 dosáhla 69,1 %, což bylo nejvíce od začátku sledování. Účast žen na vzdělávání (73,2 %) přitom výrazně převyšovala účast mužů (65,3 %). Podíl mladých osob do 25 let mimo trh práce nebo vzdělávání (tzv. NEETs – z anglického „Not in Employment, Education or Training“) je trvale pod průměrem EU-27 (13,2 %), měl ale rostoucí tendenci (z 6,7 % v roce 2008 vzrostl na 8,9 % v roce 2012). Podíl NEETs byl u mužů v ČR v roce 2012 8,1 %, u žen to bylo 9,8 %¹.

V mezinárodním srovnání má ČR vyšší podíl středoškolsky vzdělaných osob a nižší podíl vysokoškolsky vzdělané populace. Problém mladých lidí při jejich vstupu na trh práce spočívá zejména v neodpovídající struktuře jejich kvalifikace, v nedostatečné odborné praxi, v malé možnosti získat kompetence nezbytné pro uplatnění na trhu práce. Tento nedostatek primárně vyplývá z nastavení počátečního vzdělávání a nedostatečné váhy praktické přípravy v jeho průběhu, nízké spolupráci škol se zaměstnavateli, a tím i nedostatečném přenosu jejich potřeb do výuky.

Současný vzdělávací systém zároveň nedokáže vyrovnávat rozdíly ve studijních předpokladech a v očekávání žáků a studentů pocházejících z různých socioekonomických prostředí. Nastavení vzdělávacího systému tak není dostatečně začleňující a nepřispívá k sociální mobilitě, ani k zaměstnanosti².

Stav počátečního i dalšího profesního vzdělávání působí negativně na trh práce, vyvolává proto obavy, zda vzdělávací soustava bude schopna reagovat na vývoj

¹ EUROSTAT dosud nezveřejnil data za rok 2013.

² Na problémy vzdělávacího systému z pohledu přechodu ze školy do zaměstnání opětovně upozornilo OECD, v Hospodářském přehledu pro ČR, z března 2014. Podle přehledu systém vzdělávání v ČR, s výjimkou velkého nárůstu absolventů vysokých škol, nedržel tempo s pokračující strukturální změnou ekonomiky, která vedla k významným změnám poptávky po pracovní síle, které vyžadují přerozdělení dostupných zdrojů pracovní síly a pracovníky s novými a odlišnými dovednostmi.

požadavků na kvalifikace a dovednosti na trhu práce, které přináší globalizace, technologický pokrok, demografické změny a ekologizace hospodářství, které povedou k vytváření pracovních míst v klíčových oblastech, jako je informační a komunikační technologie, tzv. zelené a bílé odvětví (rozvoj sociálních a zdravotnických služeb v reakci na demografický vývoj, zejména stárnutí obyvatelstva).

Skupina mladých lidí ve věku 15-24 let byla, vedle skupiny osob nad 50 let, nejvíce postižená dopadem krize. Tyto dvě skupiny v letech 2009-10 zaznamenaly nejvyšší nárůst nezaměstnanosti. V roce 2011 a v 1. pololetí 2012 se počet nezaměstnaných mladých lidí postupně snižoval, ale ve 2. pololetí 2012 opět meziročně vzrostl.

Celkový počet uchazečů k 31. 12. 2013 meziročně vzrostl na 596,8 tis. osob, z toho bylo 100,0 tis. osob do 25 let, tj. o 1,3 tis. více než před rokem. Míra nezaměstnanosti mladých ve věku do 25 let (vztaženo k pracovní síle ve stejném věku) ale klesla z 19,5 % v roce 2012 na 18,9 % v roce 2013 a byla v rámci zemí EU 28 šestá nejnižší (z důvodu vyššího růstu uchazečů o zaměstnání ostatních věkových skupin).

Srovnání počtu a podílu uchazečů o zaměstnání do 25 let v letech 2012 a 2013

	k 31. 12. 2012		k 31. 12. 2013		meziroční rozdíl	
	v tis.	v %	v tis.	v %	v tis.	v %
Celkem	545,3	100,0	596,8	100,0	51,5	9,4
15 - 19 let	24,2	4,4	22,1	3,7	-2,1	-8,7
20 - 24 let	74,5	13,7	78,0	13,1	3,5	4,7
do 25 let	98,7	18,1	100,0	16,8	1,3	1,3

Pozn.: drobné odchylky součtu osob v jednotlivých kategoriích od uvedeného celkového počtu souvisí se zaokrouhlením hodnot na jedno desetinné místo

Základní příčinou vysoké míry nezaměstnanosti i neaktivity mladých je nepříznivá situace na trhu práce, kde výrazně převládá nabídka pracovní síly nad poptávkou po ní, a to prakticky v celé republice. K 31. prosinci 2012 bylo za ČR v průměru 15,6 uchazečů o zaměstnání na jedno volné pracovní místo. Ve 43 ze 77 okresů byl tento poměr vyšší jak 20 uchazečů na jedno volné pracovní místo. V roce 2013 se situace ještě zhoršila, k 31. prosinci 2013 koeficient počtu uchazečů na jedno volné pracovní místo již dosáhl úrovně 17,0. Na území 47 okresů byl tento koeficient vyšší (od 17,1 až po 80,9).

Realizace politiky zaměstnanosti je poznamenána nepodařenou reformou veřejných služeb zaměstnanosti – Úřadu práce ČR v letech 2011-12. Reforma nově vymezila odpovědnost MPSV za legislativní a koncepční činnosti politiky zaměstnanosti a sociální politiky a odpovědnost Úřadu práce ČR za realizaci politiky zaměstnanosti a sociální politiky. Vznik krajských poboček Úřadu práce ČR vytvořil předpoklad pro

rozvoj spolupráce veřejných služeb zaměstnanosti se všemi aktéry na regionálních trzích práce. Tím se pro MPSV a Úřad práce ČR legislativně (nikoliv personálně) vytvořil prostor pro rozvoj spolupráce na příslušných úrovních (MPSV na národní, Úřad práce ČR na regionálních) se sociálními partnery a dalšími aktéry na trhu práce, jako jsou agentury práce, vzdělávací zařízení, krajské orgány, neziskové organizace apod.

Příprava a realizace reformy byla uspěchaná, vedená více politickými motivy než potřebou věcné reakce na změny trhu práce. Akceschopnost Úřadu práce ČR byla snížena zavedením neodzkoušeného a nefunkčního informačního systému, došlo ke ztrátě znalostí a lidského kapitálu způsobené snížením personálního stavu o 2 tis. pracovníků, na Úřad práce ČR byly převedeny nové agendy bez potřebného personálního zajištění. MPSV se proto v krátkodobém horizontu zaměří na obnovení akceschopnosti hlavního realizátora Programu. Na základě rozhodnutí vlády ČR byl posílen stav pracovníků Úřadu práce ČR v roce 2013 o 319 pracovníků, zejména pro zlepšení kontaktu se zaměstnavateli. Dalšími 381 pracovníků posílí stav personálu úřadu v roce 2014. Další opatření legislativního, exekutivního a metodického charakteru k nápravě stavu jsou obsažena v Národním programu reforem ČR na rok 2014. Náprava nepříznivého stavu ale bude víceletou záležitostí.

2. Provádění programu Záruky pro mládež na národní úrovni

2.1 Formulace národního programu

Programem Záruky pro mládež (dále jen Program), na základě doporučení Evropské rady ze dne 22. dubna 2013, vláda České republiky **garantuje, že každý mladý člověk do 25 let dostane kvalitní nabídku** zaměstnání, dalšího vzdělávání, odborné přípravy nebo stáže, a to do čtyř měsíců poté, co se stal nezaměstnaným, ukončil formální vzdělávání nebo odešel ze systému formálního vzdělávání. Nabídka dalšího vzdělávání se rovněž týká kvalitních programů odborné přípravy, které vedou k uznávané odborné kvalifikaci.

MPSV při navrhování Programu vycházelo z reálných finančních a věcných možností MPSV a Úřadu práce ČR, s využitím dat „Projekce obyvatel do roku 2100“ (střední varianta), zpracovanou Českým statistickým úřadem.

Demografický vývoj v ČR je charakterizován stárnutím obyvatelstva. V naprosté většině jde o stárnutí jak v důsledku nízké plodnosti žen, nezajišťující prostou reprodukci obyvatel (stárnutí v základně věkové pyramidy), tak i v důsledku prodloužení naděje dožití. Poroste počet obyvatel ve věku 65+, počet osob ve věku 15 – 64 let dosáhl maxima v roce 2009, dále se bude v celkovém trendu snižovat, s dvěma krátkými obdobími nepatrného růstu (2023 – 2026 a 2060 – 2064), počet dětí věkové skupiny do 15 let bude klesat a poroste až v letech 2040 – 2049.

Počet osob věkové skupiny 15 – 24 let v roce 2013 dosáhl 590 tis. osob, do roku 2020 ale poklesne na 488 tis. osob, tj. o 102 tis. osob. Největší propad se očekává v roce 2014 (o 22 tis. osob), následně se propad zmírňuje na 13 tis, resp. až 4 tis. v roce 2020. Pokles ve věkové kohortě 15 – 19 let je menší, z 262 tis. na 244 tis. osob. Větší propad je ve věkové skupině 20 – 24 let, z 337 tis. osob v roce 2013 na 244 tis. osob v roce 2020 (o 93 tis. osob), kdy se počet obou věkových skupin vyrovná.

Absolutní snížení počtu osob věkové skupiny 15 – 24 let do roku 2020 sice opticky snižuje rozsah problému nezaměstnanosti a neaktivity mládeže, ale v zásadě je nesnižuje, pouze ho posouvá do věkové skupiny 25 – 29 let.

Program byl zpracován v souladu s principy Doporučení Rady ze dne 22. dubna 2013 o zavedení záruk pro mládež (2013/C 120/01):

- Přístupy založené na partnerství,
- Včasný zásah a aktivace,
- Podpůrná opatření k začlenění na trhu práce
 - Zvyšování kvalifikace,
 - Další aktivní opatření na trhu práce,
- Využití fondů Unie,
- Posouzení a neustálé zlepšování systému.

Strategickým cílem realizace Programu je:

- Adresnější zacílení politiky zaměstnanosti, vzdělávací a sociální politiky na mladé lidi, kteří nejsou zaměstnaní, ani zapojení do procesu vzdělávání nebo se neúčastní na odborné přípravě;
- Odstraňování nesouladu dovedností mladých lidí s kvalifikačními potřebami poptávky po práci;
- Zvýšení účasti mladých lidí na trhu práce a snížení nezaměstnanosti mladých lidí;
- Předcházení následkům sociálního vyloučení mladých lidí.

Opatření Programu se zaměřují na dvě hlavní oblasti – na oblast prevence a na oblast nápravy. V souladu s principem partnerství je i rozdělena odpovědnost mezi hlavními partnery Programu – MPSV a MŠTV.

MPSV je hlavním gestorem Programu, které řídí, koordinuje a financuje nápravná opatření Programu, tedy veškeré aktivity a opatření na národní a regionální úrovni pro začlenění na trh práce, v oblasti realizace opatření politiky zaměstnanosti a MPSV bude dále pokračovat v politice sladování podmínek pracovního a rodinného života nebo začlenění osob, kterým ve vstupu na trh práce brání zdravotní, kulturní či sociální hendikepy, i když samotná opatření nejsou obsažena v Programu.

MŠMT je hlavním partnerem MPSV při realizaci Programu, zaměřuje se především na prevenci před nezaměstnaností a sociálním vyloučením mládeže tím, že v rámci počátečního vzdělávání vytváří podmínky pro zvýšení podílu praktické přípravy na obsahu výuky, pro zvýšení spolupráce škol se zaměstnavateli a tím i přenosu jejich požadovaných kvalifikačních a dovednostních potřeb do výuky. Z hlediska Programu MŠMT řídí, a koordinuje financování kariérového poradenství žákům a studentům, vytváří podmínky pro návrat mladých lidí s nízkou kvalifikací či bez kvalifikace do formálního vzdělávání s cílem získání kvalifikace, pro uznávání výsledků neformálního vzdělávání pro potřeby trhu práce a pro zvýšení souladu kompetencí absolventů s potřebami zaměstnavatelů.

Zajištění role prevence znamená, že MŠMT se rovněž zaměří na řešení těch příčin nezaměstnanosti a neaktivity, které může ovlivnit. Konkrétně to znamená řešit známé problémy spojených s *délkou počátečního vzdělávání* (např. zajištění dostupnosti a kvality předškolní výchovy, snížení zbytečných odkladů nástupu do základní školy nebo snížení průměrné doby studia na vysokých školách) a s obsahem počátečního vzdělávání, jako je zajištění dlouhodobě použitelných kompetencí, zajištění kompetencí k dalšímu vzdělávání, zajistit více začleňující systém vzdělávání nebo sladění přechodu ze školy na trh práce.

V rámci prevence MŠMT zhodnotí účinnost jednotlivých částí vzdělávací soustavy, které umožní navrhnout opatření nutná ke zlepšení situace, projednat je se sociálními partnery v Radě hospodářské a sociální dohody, se zástupci organizací poskytujících formální, neformální, zájmové, informální nebo další vzdělávání a se zástupci komunitních a sociálních služeb a následně je promítnout do Programu. Tyto kroky by měly umožnit plné využití potenciálu tvorby pracovních míst v odvětvích s potenciálem růstu a zároveň by měly preventivně působit proti negativním dopadům, jako je polarizace trhu práce nebo ztráta pracovních míst v neperspektivních odvětvích.

MPSV a MŠMT koordinují spolupráci s realizátory Programu ve své kompetenci a s dalšími spolupracujícími organizacemi, jako jsou sociální partneři, krajské orgány, školy, vzdělávací zařízení, neziskové organizace a další zúčastnění aktéři.

Program je postaven na předpokladu, že naprostá většina mladých lidí NEETs, zejména z rodin s nízkým příjmem či s nezaměstnaným rodičem (rodiči), je v evidenci Úřad práce ČR, protože je to pro ně výhodné. Když mladý uchazeč o zaměstnání

spolupracuje s Úřadem práce ČR, pak je mu hrazeno zdravotní pojištění a za jistých podmínek i sociální pojištění.

Jedná se o předpoklad, založený na statistických datech, které vydává EUROSTAT (který vychází z údajů Českého statistického úřadu, získaných v rámci Výběrového šetření pracovních sil).

EUROSTAT uvádí, že v roce 2013 bylo v ČR 1 170 tis. mladých ve věku 15 - 24 let, z toho bylo 9,1 % (106,5 tis. osob) tzv. NEET, tj. mladých lidí, kteří nepracovali, nestudovali, ani se neškolili. Z tohoto podílu bylo 4,0 % neaktivních osob a 5,2 % bylo nezaměstnaných. Dále EUROSTAT uvádí, že z podílu 9,1 % NEET chce pracovat 5,9 % (bez ohledu na to, zda práci hledá či nehledá) a 3,2 % nechce pracovat, ani práci nehledalo. Rozdíl mezi podílem osob, které chtějí pracovat (5,9 %) a podílem osob, klasifikovaných jako nezaměstnané (5,2 %) činí 0,7 % z populace 15 – 24 let, tj. cca 8,2 tis. osob.

Program tedy nepodchycuje dvě skupiny mladých:

- osoby, které nejsou nezaměstnané, chtějí pracovat, ale momentálně práci nehledají (cca 8,2 tis. osob). V převážné míře se jedná o absolventy škol, kteří z různých důvodů odkládají nástup do zaměstnání (chtějí nejdříve cestovat, získat jazykovou praxi, au pair apod.).
- osoby ekonomicky neaktivní (cca 46,8 tis. osob). Jedná se většinou o ženy na rodičovské dovolené, ženy v domácnosti, které jsou finančně zabezpečené, zdravotně postižené osoby apod.

Jedná se tedy o relativně malou skupinu mladých, domníváme se proto, že naprostá většina věkové skupiny 15 – 24 let je Programem podchycena.

2.3 Realizace Programu

Hlavním realizátorem Programu je Úřad práce ČR, jehož zaměstnanci krajských poboček a kontaktních pracovišť budou konkrétně pracovat s cílovou skupinou. Úřad práce ČR rovněž poskytuje příspěvky všech sociálních dávek nepojistného charakteru, což mu umožňuje působit na cílovou skupinu v případě jejich neaktivity. Do realizace Programu Úřad práce ČR zapojuje všechny potřebné regionální a komunální aktéry na trhu práce, jako jsou sociální partneři, krajské orgány, municipality, vzdělávací instituce apod., včetně jejich zástupců v Poradních sborech krajských poboček Úřadu práce ČR. Rovněž budou zapojeni další zástupci aktérů, s kterými Úřad práce ČR v souladu s principy partnerství postupně uzavírá memoranda a dohody o spolupráci při koncipování a realizaci politiky zaměstnanosti, jako např. s Hospodářskou komorou ČR, se zástupci regionálních paktů

zaměstnanosti v Ústeckém, Jihočeském a Moravskoslezském kraji nebo s Českou biskupskou konferencí.

MPSV a generální ředitelství Úřadu práce ČR postupně vytváří předpoklady pro včasný zásah a aktivaci, pro realizaci opatření k začlenění na trh práce. Úřad práce ČR připravuje dílčí reorganizaci úřadu, zaměřenou zejména na změnu kompetencí jednotlivých stupňů řízení, na posílení úlohy kontaktních pracovišť úřadu při realizaci aktivní politiky zaměstnanosti, včetně činností v rámci realizace Programu. Úřad práce ČR ve 4. čtvrtletí 2013 personálně posílil útvary, které zajišťují koordinaci monitoringu trhu práce a zaměstnavatelů s cílem zvýšení efektivity a adresnosti aktivní politiky zaměstnanosti a projektů ESF. Počínaje lednem 2014 všechny krajské pobočky Úřadu práce ČR povinně zveřejňují měsíční statistické zprávy o situaci na svém trhu práce. V rámci projektu „Rozvoj služeb v oblasti volných pracovních míst“ bude proškolen 85 odborných pracovníků kontaktních pracovišť a 14 krajských koordinátorů.

Úřad práce ČR pilotně zkouší dva nové nástroje aktivní politiky zaměstnanosti. Prvním je projekt „Aktivizační příspěvek na podporu aktivizace dlouhodobě evidovaných uchazečů o zaměstnání formou podpory krátkodobých pracovních příležitostí“, druhý je projekt „Příspěvek na společensky účelné pracovní místo pro zájemce o zaměstnání v procesu hromadného propouštění“.

Vzhledem k finančním možnostem rezortu a současnému stavu Úřadu práce ČR Program při svém startu v roce 2014 využívá stávající projekty, programy a nástroje aktivní politiky zaměstnanosti zaměřené na mládež, financované jak z národních prostředků, tak z Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost, resp. z Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost. V současné době krajské pobočky Úřadu práce ČR realizují celkem 25 projektů určených pro mladé lidi do 30 let. Další projekty realizuje samotné MPSV a Fond dalšího vzdělávání (viz příloha), které jsou financované z Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost, resp. Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost. Všechna realizovaná opatření, jejich finanční alokace a časové vymezení jsou uvedena v příloze programu, která je jeho nedílnou součástí.

MPSV v souladu s Programovým prohlášením vlády ČR dále připravuje návrh nového opatření na podporu zaměstnání mj. mladých uchazečů o zaměstnání do 25 let, jehož cílem je motivovat zaměstnavatele k přijímání nových pracovníků, poskytnutím slevy na pojistném na sociální zabezpečení hrazené zaměstnavatelem. V současné době se intenzivně diskutují konkrétní parametry a podmínky pro poskytnutí slevy, analyzují se jejich předpokládané dopady, jak na zvýšení zaměstnanosti, tak na státní rozpočet.

Po schválení operačních programů pro období 2014-20 ze strany Evropské komise MPSV předpokládá realizaci dalších nových opatření a projektů Programu, které kromě státního rozpočtu budou financovány rovněž z Operačního programu

Zaměstnanost, v rámci prioritní osy 1 - Podpora zaměstnanosti a adaptability pracovní síly, resp. z Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání (zejména preventivní aktivity).

Zvýšená pozornost bude věnována mladým lidem s hendikepy, zdravotními či sociálními (s nízkým vzděláním, žijícím v odlehlých oblastech, pocházející z domácností s nízkým příjmem, z rozvedených rodin, s nezaměstnaným rodičem (rodiči) nebo z rodin s nízkou úrovní vzdělání). Při realizaci Programu budou zohledňovány rozdíly v postavení a potřebách žen a mužů.

Opatření v rámci Programu se zaměří především na podporu tvorby nových pracovních míst, včetně samostatné výdělečné činnosti, na zabezpečení zprostředkování zaměstnání, na podporu vzdělávacích aktivit podle individuální potřeby, na propojení vzdělávání a požadavků praxe, na získání potřebné praxe. Řešení základního problému trhu práce, tj. nedostatku pracovních míst, je podmíněno realizací dalších opatření vlády, zejména prorůstových, s kterými počítá Programové prohlášení vlády ČR, v návaznosti na stav ekonomického cyklu.

Poskytnutí služeb, tj. zařazení mladé osoby do 25 let do Programu v kompetenci MPSV, je podmíněno registrací u příslušného kontaktního pracoviště Úřadu práce ČR (podle místa bydliště mladé osoby).

Evidence naprosté většiny cílové skupiny na příslušném kontaktním pracovišti Úřadu práce ČR umožní jejich včasnou aktivaci a poskytnutí příslušné intervence v souladu se zákonem o zaměstnanosti a přijatými aktivitami programu.

V souladu s principem včasné intervence a aktivace bude potřebné spustit informační kampaň, zaměřenou na nezaměstnané, resp. neaktivní mladé lidi, s cílem zvýšit maximálně povědomí o plánovaných aktivitách jak v kompetenci MPSV, tak MŠMT, včetně příslušných řízených organizací. Kampaň bude zabezpečena zejména prostřednictvím středisek kariérového poradenství na školách a ve spolupráci s Informačními a poradenskými středisky a pracovišti Úřadu práce ČR na krajské a lokální úrovni. Informační kampaň by měla být realizována různými formami, od skupinového po individuální poradenství, s využitím webových stránek, letáků apod., a to o všech nabízených programech a projektech, v konkrétních regionech a lokalitách. Mladí zde budou seznamováni nejen s aktivitami a opatřeními národního a regionálního charakteru, ale i se všemi iniciativami Evropské unie, jako je systém EURES, Erasmus+, Sokrates, dobrovolnictví apod.

Program bude realizován na celém území ČR s tím, že v Karlovarském a Ústeckém kraji (region NUTS 2 Severozápad) budou opatření Programu financována rovněž z prostředků, které ČR obdrží od Evropské komise v rámci Iniciativy na podporu zaměstnanosti mladých lidí.

Implementace Iniciativy zaměstnanosti mládeže v regionu NUTS 2 Severozápad

Evropská rada se rozhodla přispět k řešení obzvláště tíživé situace mladých lidí v Evropské unii, proto přijala „*Iniciativu na podporu zaměstnanosti mládeže*“ (COM 2013 144 z 12. 4. 2013), která disponuje rozpočtem ve výši 6 miliard EUR³ a je určena regionům na úrovni NUTS 2, v nichž míra nezaměstnanosti mládeže do 25 let v roce 2012 přesáhla 25 %.

V České republice splňuje tuto podmínku pouze jediný region – Severozápad (Ústecký a Karlovarský kraj), kde míra nezaměstnanosti mládeže do 25 let dosáhla v tomto období hodnoty 28,2 %. ČR využije možnosti v návrhu nařízení ESF (po připomínkách Evropského parlamentu) a dobrovolně se zavazuje k rozšíření cílové skupiny o mladší 30 let.

Stejný přístup, nabídka služeb a závazky Programu platí také v případě implementace Iniciativy zaměstnanosti mládeže v regionu NUTS 2 Severozápad.

Nezaměstnanost mladých do 25 let ve většině členských států Evropské unie je podstatně větším problémem než v ČR. Tomu odpovídá i výše alokovaných prostředků v rámci Iniciativy zaměstnanosti mládeže pro ČR ve výši cca 13,6 mil. EURO (tj. 0,45 % z celkové sumy 3 mld. EURO). Česká republika proto v souladu s nařízením o ESF č. 1304/2013, čl. 18, nezřizuje pro řešení nezaměstnanosti regionu Severozápad samostatný operační program, nýbrž zapracovala do návrhu nového Operačního programu Zaměstnanost na léta 2014-20, do Prioritní osy 1, Investiční prioritu 1.5, se specifickým cílem „*Snížit míru nezaměstnanosti podpořených mladých osob v regionu NUTS 2 Severozápad*“, která je speciálně vyčleněna na realizaci Iniciativy na podporu zaměstnanosti mládeže v ČR.

Oba kraje regionu patří dlouhodobě mezi kraje nejvíce postižené nezaměstnaností, tedy i nezaměstnaností mládeže. K 31. prosinci 2013 bylo v regionu Severozápad v evidenci pracovišť Úřadu práce ČR celkem 80,0 tis. uchazečů o zaměstnání (z toho v Karlovarském kraji 18,4 tis., v Ústeckém kraji 61,6 tis.). K 31. prosinci 2013 se počet uchazečů zvýšil na 85,4 tis. osob, z toho v Karlovarském kraji (KVK) na 19,6 tis. osob a v Ústeckém kraji (ÚLK) na 65,8 tis. osob. Z celkového počtu nezaměstnaných uchazečů v regionu v roce 2013 bylo 15,3 tis. mladých lidí ve věku 15-24 let (z toho v KVK 3,6 tis., v ULK 11,7 tis.), což je 17,9 % z celkového počtu uchazečů o zaměstnání evidovaných v regionu.

Region Severozápad s hodnotou 12,0 % rovněž výrazně převyšuje ostatní regiony i v míře osob předčasně opouštějících vzdělávání a odbornou přípravu, při průměru za ČR 5,5 % (EUROSTAT 2012).

³ Z této částky tvoří 3 mld. EURO prostředky ze zvláštního přidělu z Iniciativy, zbývající 3 mld. EURO představují prostředky v rámci alokace ESF jednotlivých členských států, kteří musí alokaci z Iniciativy doplnit alespoň ve stejném rozsahu.

I pro region Severozápad platí, že základní příčinou vysoké míry nezaměstnanosti i neaktivity mladých je situace na trhu práce, kde převládá výrazná nabídka pracovní síly nad poptávkou po ní, doprovázená nesouladem mezi nabídkou a poptávkou pracovní síly. Region Severozápad má dlouhodobě nejhorší vzdělanostní strukturu zaměstnaných osob ve věku 15 – 64 let. Má vyšší podíl zaměstnanců se základním a středním vzděláním, ale výrazně nižší je podíl zaměstnaných s vysokoškolským vzděláním. Zatímco v ČR v roce 2013 podíl zaměstnaných se základním vzděláním činí 15,6 %, v KVK byl 21,7 % a v ÚLK 21,5 %. Podíl vysokoškolsky vzdělaných osob za ČR byl 22,3 %, ale v KVK pouze 12,8 % a v ÚLK 15,0 %. Pouze u středoškolsky vzdělaných osob byl podíl za ČR nižší (73,5 %) než v KVK (77,8 %) či v ÚLK (77,9 %).

Nepříznivý stav na trhu práce regionu, zejména v Ústeckém kraji, charakterizuje i koeficient počtu uchazečů o zaměstnání na 1 volné pracovní místo. K 31. prosinci 2013 bylo za ČR v průměru 15,6 uchazečů o zaměstnání na jedno volné pracovní místo, kdežto v regionu Severozápad tento ukazatel dosáhl hodnoty 23,6, v ÚLK dokonce 28,1, kdežto v KVK byla hodnota koeficientu 15,4 dokonce nižší než průměr za ČR.

Generální ředitelství Úřadu práce ČR přiměřeně posiluje stav personálu úřadu v obou krajích regionu Severozápad, aby bylo zajištěno efektivní využití přidělených prostředků. Krajské pobočky Úřadu práce ČR v regionu Severozápad průběžně reagují na nepříznivý stav mladých na trhu práce. Pro mládež do 30 let již dnes realizují řadu opatření aktivní politiky zaměstnanosti a projektů financovaných jak z národních prostředků, tak z Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost.

V období od března 2013 do února 2014 bylo na veřejně prospěšné práce v regionu Severozápad umístěno 754 mladých uchazečů, na společensky účelná pracovní místa bylo umístěno 439 mladých, samostatnou výdělečnou činnost zahájilo 46 mladých. Při realizaci tzv. cílených programů bylo umístěno 184 mladých uchazečů do 30 let, do rekvalifikace bylo v tomto období zařazeno 1100 mladých uchazečů, do projektu Odborná praxe pro mladé do 30 let bylo zařazeno 448 mladých uchazečů. Dále se v regionu realizují další projekty zaměřené na mládež, které jsou v kompetenci MPSV a Fondu dalšího vzdělávání.

Úřad práce ČR ve spolupráci s oběma krajskými pobočkami zahájili přípravu implementace Iniciativy na podporu zaměstnanosti mládeže v regionu NUTS 2 Severozápad. V souladu s principem partnerství se zaktivovala práce v Poradních sborech krajských poboček Úřadu práce ČR, kde jsou zastoupeni zaměstnavatelé, sociální partneři, krajské orgány, vzdělávací instituce apod.

Zpracovávají se analýzy situace, vymezují se konkrétní cílové skupiny mládeže v evidenci úřadu, mapují se jejich hendikepy z pohledu trhu práce (nepoptávané vzdělání či dovednosti, nedostatek praxe, nedokončené formální vzdělání apod. V návaznosti na bariéry jednotlivých skupin mládeže se navrhuje opatření pro jejich

odstranění. V této souvislosti se rovněž vymezilo, jak nastavení podmínek a možností současných nástrojů a opatření umožňuje či neumožňuje řešit zjištěné bariéry cílových skupin mládeže, ve vazbě na možnosti jejich aktivizace jak v rámci kraje, tak i v sousedním Německu. Zároveň byla zahájena příprava nových opatření, které budou financovány v rámci Investiční priority 1.5 v novém Operačním programu Zaměstnanost, podle skladby uchazečů o zaměstnání a potřeb obou krajů.

2.4 Podpůrná opatření pro integraci do trhu práce

Účastníkům Programu jsou určena opatření nejrůznějšího charakteru, od poradenských a motivačních služeb, přes zprostředkování zaměstnání, podporu tvorby míst, nejrůznější vzdělávací aktivity a další opatření podporující začlenění mladých lidí na trh práce. Cílem je vytvořit širokou nabídku pro nejrůznější skupiny mladých podle jejich individuálních potřeb a možností na trhu práce.

Hlavní realizátor Programu, Úřad práce ČR se zaměří zejména na následující aktivity:

- a) Podpora a realizace projektů a opatření související s růstem zaměstnanosti a zaměstnatelnosti mladých lidí, včetně účasti v programech a projektech s mezinárodní účastí a v programech financovaných z Evropského sociálního fondu a v rámci programů zaměstnanosti a programů Evropské unie, ověřování nových nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti.
- b) Zprostředkování zaměstnání uchazečům o zaměstnání a poskytování souvisejících služeb v oblasti zaměstnanosti.
- c) Poskytování poradenské činnosti za účelem zjišťování osobnostních a kvalifikačních předpokladů mladých pro volbu povolání, pro zprostředkování vhodného zaměstnání (s využitím systému párování volných pracovních míst s kvalifikačním profilem uchazečů) a při výběru vhodných nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti.
- d) Poskytování příspěvků zaměstnavatelům na tvorbu trvalých i přechodných pracovních míst, na místa na odborné praxi a stáži, na zahájení samostatné výdělečné činnosti, na rekvalifikaci a další nástroje aktivní politiky zaměstnanosti podle potřeby.
- e) Poskytování podpory v nezaměstnanosti a podpory při rekvalifikaci (při splnění nároku).
- f) Spolupráce s krajskými orgány, se zástupci sociálních partnerů, se zástupci poskytovatelů vzdělávání a dalšími aktéry na trhu práce při přípravě a realizaci opatření Programu.

- g) Podpora mladých nekvalifikovaných uchazečů pro získání certifikované profesní kvalifikace a propagace uznávání neformálního vzdělávání ze strany zaměstnavatelů.
- h) Podpora propojování rekvalifikací s profesními kvalifikacemi a se živnostenským zákonem, aby mladí lidé měli možnost získat certifikát, a tím si zvýšili uplatnitelnost na trhu práce.

Skupina mladých lidí do 25 let je jednou z hlavních cílových skupin návrhu Operačního programu Zaměstnanost na období 2014-20 v rámci Prioritní osy 1 Podpora zaměstnanosti a adaptability pracovní síly. Intervence budou poskytovány na celém území ČR včetně Prahy, především prostřednictvím zavedené sítě krajských poboček a kontaktních pracovišť Úřadu práce ČR, ve spolupráci s dalšími aktéry na trhu práce.

Opatření pro mladé do 25 let v oblasti prevence a počátečního vzdělávání budou v období 2014-20 řešena v rámci Operačního programu Výzkum, věda a vzdělávání.

3. Financování Programu

Financování Programu je realizováno z více zdrojů, ze státního rozpočtu (rozpočtové kapitoly MPSV a MŠMT), ale zejména z Evropského sociálního fondu, v rámci Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost, resp. Operačního programu vzdělávání pro konkurenceschopnost.

Po schválení Operačního programu Zaměstnanost 2014-20 Evropskou komisí budou opatření financována z tohoto operačního programu, resp. z Operačního programu Výzkum, věda a vzdělávání. V rámci regionu NUTS 2 Severozápad (Ústecký a Karlovarský kraj) budou rovněž využity finanční prostředky alokované Komisí České republiky v rámci Iniciativy zaměstnanost mládeže.

4. Hodnocení a neustálé zlepšování Programu

Program bude podléhat pravidelné jednoroční aktualizaci, na základě pravidelného hodnocení účinnosti, efektivnosti a účelnosti jednotlivých opatření Programu. Hodnocení Programu bude součástí řídicí práce sekce pro zaměstnanost MPSV, vedoucích pracovníků Úřadu práce ČR. Při hodnocení budou využívány data a indikátory z informační soustavy Úřadu práce ČR, indikátory Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost, Operačního programu Zaměstnanost, Operačního programu Výzkum, věda a vzdělávání, Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost a pravidelně zpracovávané analytické dokumenty, jako jsou pravidelná roční „Zpráva o činnosti Úřadu práce ČR“, měsíční statistické zprávy krajských poboček o situaci na svém trhu práce apod. Pracovní skupina pro indikátory Výboru pro zaměstnanost (EMCO) již několik měsíců pracuje na souboru indikátorů pro hodnocení programů záruk pro mladé v rámci EU. Po schválení souboru indikátorů členskými státy a Komisí budou aplikovány i do praxe v ČR.